

#### 4. hét: Külső gazdasági hatás, közjavak. A környezetszennyezés optimális szintje - Pigou és Coase elméletei.

75

#### Közjavak jellemzői

A környezeti tőkével kapcsolatban sok az extern hatás. Ennek oka, hogy ezek nagy része a tiszta **közjavak** vagy a **szabad** javak kategóriájába tartozik. Mivel szabad hozzáférésűek, így senki sem **zárható ki** a jószág szabad használatából. Ezek eredetileg nem monetarizált termelési tényezők voltak, így használatukkal nem kalkuláltak a gazdasági döntéseknél.

Ha egy használó fogyasztása nem korlátozza, csökkenti egy másik használó fogyasztását az adott jószágból, akkor nincs **rivalizálás**.

76

#### Köz- versus magánjavak jellemzői

		kizárás	
		van	nincs
Rivalizálás, versengés	van	Tiszta magánjavak	Közösen használt (szabad) javak
	nincs	Klubjavak, díjfizető javak	Tiszta közjavak

77

#### Garrett Hardin: A közlelelő tragédiája

- Garrett Hardin: *Tragedy of the commons*, *Science*, Vol. 162, Dec. 13, 1968
- Közjavak ingyenesek – nincs használdozat, nincs a közjavakkal való takarékosági kényszer.
- A gazdasági szereplők a saját haszon maximalizálásával a haszon lehetőségét ássák alá.
- Potyázás

78

#### A közjavak problémája

Nincs konkrét tulajdonos

A használat költségét nem fizetik meg

A közjószágot túlhasználják (pazarlás)

79

#### Az externáliák kérdése

Adam Smith: piaci szabályozás a jólét alapja, az ár kordában tarja a gazdaságot.

Ez érvényes akkor, ha

- nincs domináns piaci szereplő (aki befolyásolná a piaci árat)
- a fogyasztók tájékozottak az áruk jellemzőiről
- minden költséget lefednek a termelők, ill. fogyasztók (nincs „túlcsordulás”)

A gazdaság a **Pareto optimum** felé tart: ha valaki nagyobb hasznot ér el, az csak úgy lehetséges, hogy más valaki ugyanannyit veszít.

80

### Az externális (külső) hatás

A valóságban van „túlcsoordulás”, **külső gazdasági hatás**. (A. Marshall: A gazdaság alapelvei).

Egyik gazdasági szereplő a **piac közvetítése nélkül** idéz elő (pozitív, vagy negatív) **hatást** egy másik szereplőnek.

Példa pozitív és negatív externáliára!  
Lehet valamilyen hatás pozitív és negatív externália is egyben.

81

### Az extern hatások jellemzői

Ha egy cég vagy személy hatással van egy másik cég vagy személy jólétére (profitjára) úgy, hogy ez a hatás:

- (1) a tevékenység egy nem szándékolt mellékhatása,
- (2) melynek nincs ellentételezése (ára vagy kártérítése),
- (3) s így az okozó gazdasági döntéseiben ezen hatás ténye nem játszik szerepet.

82

### Az externália következményei

- **A versengő piac kimenete nem Pareto-hatékony**

Pareto hatékonysági kritériuma: létrehozható-e úgy egy akármekkora pozitív változás egy tetszőleges személy (cég) jólétében, miközben senki más jóléte sem csökken – ha nem, az allokáció hatékony

- **Egyenlőtlen, véletlenszerű jövedelem-újraelosztás:**

A negatív externália érintettjeinek úgy csökken a jóléte, hogy veszteségeikért nem kárpótolják őket; miközben az okozóknak jövedelem-többletet jelent, hogy nem kezelik az externáliák okait

83

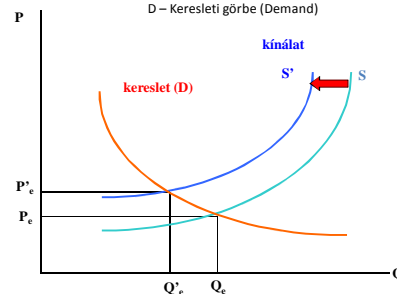
### Miért probléma az extern költségek megléte a gazdaságban?

A külső gazdasági hatások nem hatékony piaci allokációhoz vezetnek

S: a piacon megfigyelhető tényleges kínálat

S': hipotetikus kínálat, ami tartalmazná a szennyezés minden költségét

D – Keresleti görbe (Demand)



84

### A termelési optimumok az externália miatt eltérnek egymástól

Ennek következményei:

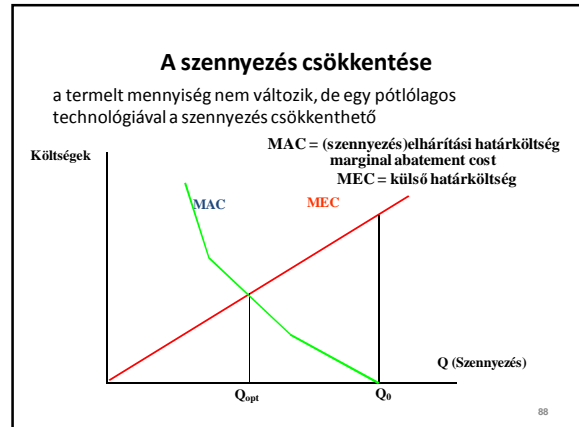
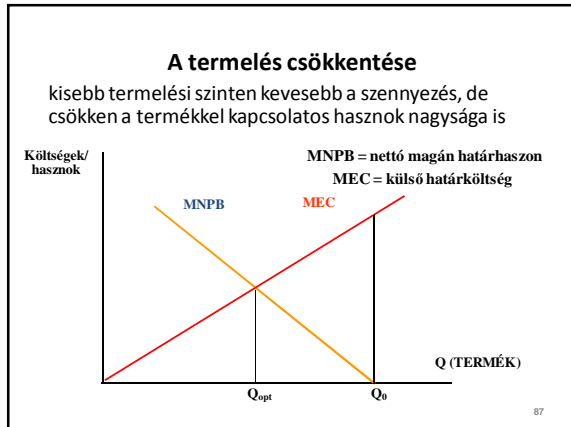
- indokoltnál **nagyobb volumenű termelés**,
- nagyobb szennyezés,
- alacsony ár (indokolatlan kereslet) nem fedezi a kárelhárítás költségeit,
- nincs ösztönzés a szennyezés csökkentésére („valaki” kifizeti a vállalatok helyett az elhárítás költségeit),
- hátráltatja a hulladékgyűjtést (annak plusz költségei nem jelennek meg a cégek gazdálkodásában).

85

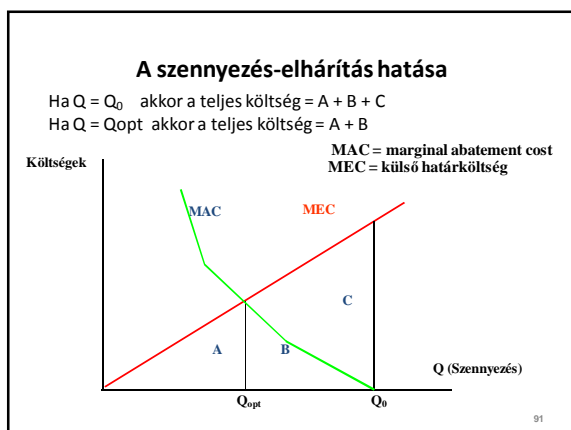
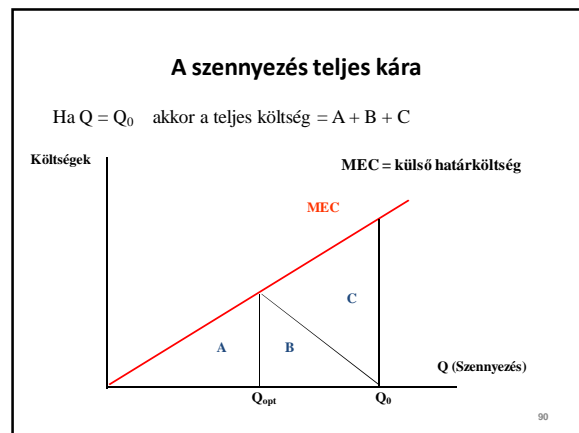
### A szennyezés csökkentése

- A termelt mennyiség csökkentésével
- A szennyezés-kibocsátás csökkentésével (kiegészítő technológiával) a termelt mennyiség változatlanul hagyása mellett

86



- ### Fogalmak
- **nettó határhaszon**  
MNPB = Marginal Net Private Benefit
  - **Külső/externális határköltség**  
MEC = Marginal External Cost
  - **a szennyezés elhárításának költsége**  
MAC = Marginal Abatement Cost  
azoknak a beavatkozásoknak (beruházások, üzemeltetés) a költsége, melyekkel a kibocsátott szennyezőanyag környezetben mérhető koncentrációja csökkenthető.
- 89



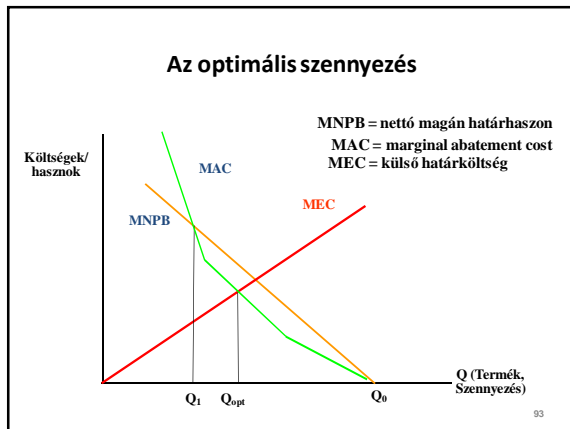
### OPTIMÁLIS SZENNYEZÉS

A szennyezőanyag-kibocsátás (a környezet-terhelés) optimális szintje az a mennyiség, ahol

az elhárítás határ-költsége (MAC)  
VAGY  
a termelés határhaszna (MNPB)

EGYENLŐ  
a szennyezés határköltségével (MEC).

92



### KÖRNYEZETI SZABÁLYOZÁS:

- Miért nem alakul ki a társadalmi optimum automatikusan?
- Állami beavatkozás mint a piaci hibák „gyógyszere”
- Kormányzati hibák – rontják a piaci hiba-javítás hatékonyságát

#### Pigou versus Coase

- A. C. Pigou (1920): A környezeti externáliák „internalizálhatók” megfelelő mértékű adó kivetésével.
- Ronald Coase (1960): A jól definiált tulajdonjogok megoldják az externáliák problémáját.

94

**Köszönöm a figyelmet!**

95